06/05/2019

Κάστρο της Ρεντίνας: Ένας άγνωστος θησαυρός της Μακεδονίας

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Το κάστρο της Ρεντίνας δεσπόζει σε κορυφή λόφου, στην είσοδο των κατάφυτων στενών της Ρεντίνας ή «Μακεδονικών Τεμπών».

Αν και είναι μεγάλο και πολύ κοντά σε πολυσύχναστο δρόμο, δεν είναι εύκολα ορατό. Επιπλέον, επισήμως δεν είναι ανοικτό για το κοινό.

Τοποθεσία & Στρατηγική Σημασία

Το κάστρο που είναι χτισμένο σε ένα λοφίσκο πολύ κοντά στην παλιά Εθνική Οδό Θεσσαλονίκης Απροβάλτας (71ο χλμ.), έλεγχε την πορεία της Εγνατίας οδού μέσω της κοιλάδας του Ρήχιου ποταμού και συνεπώς την κίνηση εμπορευμάτων και στρατευμάτων μεταξύ Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινούπολης.

Ιστορία

Οι ανασκαφές που έχουν διενεργηθεί στον λόφο και την τριγύρω περιοχή έχουν

φέρει στο φως ίχνη ανθρώπινης παρουσίας, ήδη από τη Νεολιθική περίοδο. Στον ΝΔ τομέα του κάστρου έχουν αποκαλυφθεί τοίχοι κτισμάτων και αναλημμάτων που από την κατασκευή τους και τα συναφή ευρήματα έχουν χρονολογηθεί στην Ελληνιστική περίοδο. Η Ρεντίνα βρισκόταν κοντά στον οικισμό της Αρέθουσας, που παρήκμασε μετά τον 6ο μ.Χ. αιώνα, και σε μικρή απόσταση από τον παρόδιο σταθμό (mutatio) με το όνομα Peripidis (γεν. Peripidinis), από τον οποίο κατά μια ερμηνεία θα μπορούσε να κατάγεται το σημερινό όνομά της.

Η Ρεντίνα σήμερα διασώζει σε ικανό ύψος την οχύρωση και τα εντυπωσιακά οικοδομικά λείψανα οικισμού, που θα ήταν δυνατόν να ταυτιστεί με το αναφερόμενο από τον Προκόπιο στο έργο του Περί κτισμάτων κάστρο «Αρτεμίσιον», για το οποίο μαρτυρείται ότι τειχίστηκε την εποχή του Ιουστινιανού. Ωστόσο, σύμφωνα με τα πορίσματα των μέχρι σήμερα ερευνών, η πρώτη οχύρωση που περιλάμβανε δεξαμενές νερού για τις ανάγκες μιας μικρής φρουράς θα πρέπει να τοποθετηθεί χρονικά στα μέσα του 4ου αιώνα. Κατά την Ιουστινιάνεια περίοδο, το τείχος ενισχύθηκε με πύργους και εφοδιάστηκε με μια μεγάλη δεξαμενή στο πλάτωμα της ακρόπολης.

Κατά τη Μεσοβυζαντινή εποχή, το τείχος ανακατασκευάστηκε και χρησίμευσε ως οχύρωση για έναν οικισμό που ιδρύθηκε μέσα στην πρώτη πενηνταετία του 10ου αιώνα, όταν αποτέλεσε έδρα της επισκοπής Λητής και Ρεντίνης. Τότε στην ακρόπολη κτίστηκε εκκλησία πάνω στα ερείπια της παλιότερης δεξαμενής, που δεν λειτουργούσε πλέον, και οικήματα για τον επίσκοπο και τους συνεργάτες του. Μέχρι τα τέλη του ίδιου αιώνα ιδρύθηκαν και αρκετές οικίες στην κάτω πόλη κατά μήκος του παλιού περιβόλου και σε επάλληλα άνδηρα, ακολουθώντας την φυσική κλίση του εδάφους. Ένας τρίτος οχυρωματικός περίβολος περιέβαλε τότε τον οικισμό από το ανατολικό, το πλέον ευπρόσβλητο, τμήμα του και στην άκρη του ιδρύθηκε πύργος, ο οποίος διέσωσε στο εσωτερικό του λείψανα ξύλου, που χρονολογήθηκαν με την μέθοδο του άνθρακα 14 (C14) γύρω στο 980 μ.Χ.

Μετά το 1204, ο οικισμός παραδόθηκε στους Φράγκους του βασιλείου της Θεσσαλονίκης, οι οποίοι φαίνεται ότι εγκατέστησαν μόνιμη φρουρά, όπως δείχνουν τα πολλά νομίσματα αυτής της περιόδου που βρέθηκαν στην ανασκαφή, προφανώς για τον έλεγχο τόσο της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης όσο και του Στρυμονικού κόλπου.

Το 1242, όμως, ο Ιωάννης Βατάτζης στην πορεία του προς τη Θεσσαλονίκη κατέλαβε το κάστρο, αφού, σύμφωνα τον Γεώργιο Ακροπολίτη, οι Φράγκοι εγκατέλειψαν τη θέση χωρίς να την υπερασπιστούν. Κατά τον 13ο και 14ο αιώνα, ειδήσεις για τους κατοίκους της Ρεντίνας περιέχουν τα δικαιοπρακτικά έγγραφα των μονών του Αγίου Όρους, που αναφέρουν κτήματα, μύλους και σπίτια στην περιφέρεια. Στην πρώτη πενηνταετία του 14ου αιώνα χρονολογείται και ένας μικρός σταυρόσχημος ναός, που κτίστηκε μέσα στον ανατολικό περίβολο, ίσως σε συνάφεια με βρεφικό και παιδικό νεκροταφείο.

Από τα μέσα του 14ου αιώνα, όμως, ο οικισμός φαίνεται ότι άρχισε να εγκαταλείπεται από τους κατοίκους του και περνά διαδοχικά στα χέρια Σέρβων, Ελλήνων και Τούρκων. Η εγκατάσταση Τούρκων Γιουρούκων στην περιοχή μάλλον οδήγησε το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού σε ασφαλέστερα κέντρα, το σημαντικότερο από τα οποία ήταν η Βόλβη. Τα λίγα νομίσματα της ανασκαφής από την εποχή αυτή μέχρι και τα μέσα του 16ου αιώνα αποτυπώνουν τη φθίνουσα πορεία του άλλοτε ακμαίου οικισμού της Ρεντίνας και πιστοποιούν την ύπαρξη ισχνής αγροτοποιμενικής εγκατάστασης στη θέση.

Δομικά, Αρχιτεκτονικά, Οχυρωματικά Στοιχεία

Η πρώτη οχύρωση του οικισμού έχει τοποθετηθεί χρονικά στα μέσα του 4ου αιώνα και περιλάμβανε μια περίπου πεντάπλευρη ακρόπολη και έναν περίβολο που περιέκλειε το ΝΔ τμήμα του λόφου. Η προσπέλαση γινόταν μέσω δύο πυλών: η κύρια πύλη ήταν στο δυτικό τμήμα του τείχους και η δευτερεύουσα στο νότιο. Μια

στενή πυλίδα ανοιγόταν δίπλα στη δυτική πύλη. Στο εσωτερικό του κάστρου ερευνήθηκαν δύο μικρές υπόγειες δεξαμενές, μία στη βάση πύργου δίπλα στη ΒΔ γωνία του τείχους και μία άλλη στην ακρόπολη, για την εξασφάλιση νερού στη μικρή φρουρά των υπερασπιστών του φρουρίου.

Η αρχική αυτή οχύρωση ενισχύθηκε τουλάχιστον 4 ακόμη φορές σε ισάριθμες μεταγενέστερες περιόδους.

Κατά την εποχή του Ιουστινιανού , η οχύρωση ενισχύθηκε σε ύψος και προστέθηκε ένας ημικυκλικός πύργος στο νότιο σκέλος του τείχους. Τότε κατασκευάστηκε και η μεγάλη δεξαμενή στο πλάτωμα της ακρόπολης. Κατά τον 10ο αιώνα, με τη μεταφορά της έδρας της επισκοπής Λητής στη Ρεντίνα και με την ίδρυση του οικισμού, τα τείχη τόσο της ακρόπολης όσο και της κάτω πόλης ενισχύθηκαν με ορθογώνιους πύργους στις γωνίες και σε ευπαθή σημεία που χρειάζονταν αντιστήριξη. Επιπλέον, τότε κατασκευάστηκε και ένα τριγωνικό τείχος που περιέκλεισε τμήμα του λόφου από την ανατολική πλευρά, πάνω στο φρύδι των απότομων βράχων. Στο εσωτερικό του ανατολικού τείχους δεν φαίνεται να υπήρξαν ποτέ κτίρια· πιθανότατα το τείχος αυτό χρησίμευε για τη συγκέντρωση των ποιμνίων των κατοίκων σε καιρούς πολιορκίας.

Ο ακρόπυργος αυτού του τείχους ήταν στο εσωτερικό του, γεμισμένος με επάλληλα ξύλινα πλαίσια μεταξύ επιχώσεων, τα ξύλα των οποίων χρονολογήθηκαν με τη μέθοδο του άνθρακα 14 (C14) γύρω στο 980 μ.Χ. Ένας ημιυπόγειος σκεπαστός διάδρομος από τη βάση του πύργου οδηγούσε σε υπόγεια δεξαμενή, με διπλό προθάλαμο, που στεγαζόταν με εκφορικά κτισμένους θόλους. Η δεξαμενή

αυτή συγκέντρωνε νερό από γειτονικό χείμαρρο και χρησίμευε είτε για τη συγκέντρωση πόσιμου νερού είτε ως υπόγειο εργαστήριο για την παραγωγή ή τη συλλογή χρήσιμων ή πολύτιμων προϊόντων.

Ο πύργος αυτός δεν άντεξε για πολύ, επειδή το σημείο έδρασής του ήταν εξαιρετικά επικλινές. Τον 12ο αιώνα ο πύργος εγκαταλείφθηκε και μαζί του εγκαταλείφθηκαν και οι δύο κλάδοι του ανατολικού τείχους, οπότε ο λόφος από την ανατολική πλευρά προστατεύτηκε από δύο ισχυρούς τοίχους που κατέβαιναν προς τους πρόποδες του λόφου από το πίσω μέρος της ακρόπολης. Οι ισχυροί αυτοί τοίχοι ενισχύθηκαν εξωτερικά από επένδυση-επιδερμίδα σε λίγο μεταγενέστερη περίοδο. Τότε ίσως καταργήθηκε και η νότια πύλη του τείχους για μεγαλύτερη ασφάλεια.

Οι Φράγκοι, μετά το 1204, ενίσχυσαν το τείχος της ακρόπολης με επιδιορθώσεις στο βόρειο ορθογώνιο πύργο και στο βόρειο εξωτερικό περίβολο, που είχε ιδρυθεί σε θέση σχετικά απρόσβλητη. Τον 13ον αιώνα, μάλλον μετά την κατάληψη του κάστρου από τις δυνάμεις του Ιωάννη Βατάτζη (1242), κτίστηκε νέος ακρόπυργος, στο σημείο όπου οι δύο ισχυροί διπλοί τοίχοι που κατέβαιναν ως τους πλάγιους κλάδους του αρχικού ανατολικού περιβόλου, συναντιούνταν στα ανατολικά της ακρόπολης, για την εξασφάλιση της φρουράς και των κατοίκων. Τα τείχη, όπως και ολόκληρος ο οικισμός, εγκαταλείφθηκαν μετά τα μέσα του 14ου αιώνα.

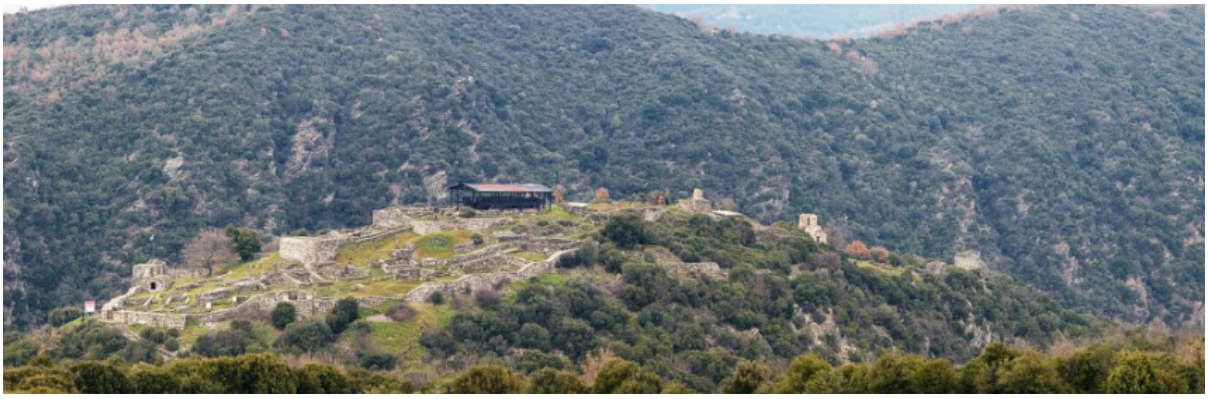

Πληροφορίες για τον Επισκέπτη

Ο χώρος έχει ανασκαφεί και αναστηλωθεί μερικώς, παραμένει όμως προς το παρόν αρχαιολογικός χώρος κλειστός για το ευρύ κοινό.

Πηγή:cognoscoteam.gr